§ 19. Суспільні норми

- дослідите поняття «правила», «право», «права»;
- створите пам'ятки про права та обов'язки дитини;
- обговорите важливість дотримання моральних норм.

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

- Правила це норми суспільно життя, які визначають дії людей, організацій, колективів у певних життєвих ситуаціях.
- Соціальні норми правила, вироблені суспільством чи групою людей у процесі спільного життя і діяльності.
- Звичаї це правила, що закріплюються у свідомості людей як найбільш корисні чи розумні за певних умов моделі поведінки, які передаються від покоління до покоління.

Дотримання правил — це одна з важливіших рис людини.
Саме вона надає їй можливість відчувати все цінне та позитивне, що є у світі. Вона формує правову поведінку людини.

🏮 Спокійно візьміть свій «рюкзак безпеки» і верхній одяг. Шикуйтесь у лан-

печне місце, укриття. Не біжіть, не штовхайтеся. Увесь час намагайтеся триматися свого класу та вчителя.

Якщо ви загубилися, підійдіть до найбли до вас дорослої людини й повідомте своє ім'я, прізвище, з якого ви класу тощо.

тривогу, співайте, рахуйте, дістаньте свою улюблену іграшку. Уважно слухайте вказівки дорос-

 Після сигналу «Відбій повітряної тривоги!» спокійно шикуйтесь у ланцюжок і прямуйте до виходу.

Првмуйте до найближчого укриття (хоча 6 до під-валу найближчого будинку, паркінгу, підземного

звуки вибухів, упадіть на землю та накрийте голо-

 Якщо можете, пошукайте заглиблення, яму, в якій можна сховатися. Або хоча б високий болдкор.

Після сигналу «Відбій повітряної тривоги!» зателефонуйте рідних

- Візьміть «рюжзак безпеки» й найкоротшим шлехом премуйте до найблим чої захисної споруди чи укриття

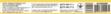
Швидко та без паніки займіть місце в захиснії

(або його просто немає поблизу), то дотримуйте ся правила «двох стін»

Після сигналу «Відбій повітряної тривоги!» повер-

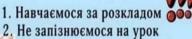
ика чистої води й поживні бато

улюблена іграшка або річ

під час онлайн-уроку

 Заходимо тільки під своїм прізвищем та ім'ям

4. Вмикаємо камеру і вимикаємо мікрофон

5. Дивимось на монітор та слухаємо вчителя

6. Беремо участь в діяльності уроку

7. Відповідаємо тільки з дозволу вчителя

8. Говоримо чітко та по черзі

9. Не відволікаємося

10. Є питання - пишемо в чат

11. Після уроку виходимо з онлайн зустрічі

ЯКЩО ВКЛЮЧАЄТЬСЯ СИГНАЛ «УВАГА! ПОВІТРЯНА ТРИВОГА»

1. Не панікуйте

2. Завершіть конференцію та виключіть комп'ютер

3. Візьміть «рюкзачок безпеки»

4. Перейдіть у безпечне місце визначене правилами вашої сім'ї

Належна поведінка - це запорука ефективного навчання

та збереження життя і здоров'я

ЩО ТАКЕ ПРАВО

Право — це система суспільних норм (правил), які регулюють життя і поведінку людей у певній країні. В Україні норми права записані в Конституції України та законах, які ухвалює Верховна Рада України.

Існує багато професій, пов'язаних із правом.

Правник (юрист) / Правниця (юристка)

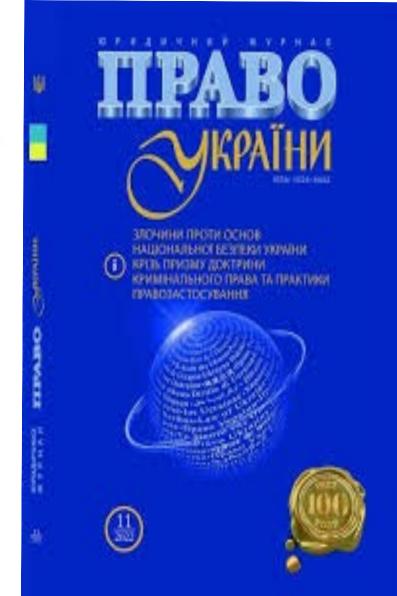
Це фахівець, який (яка) має професійні знання у галузі права. У правових відносинах розрізняють професії прокурора, адвоката, судді.

Прокурор представляє в суді докази проти людини, яка скоїла правопорушення.

Адвокат захищає обвинувачуваного, допомагає обстоювати його права у суді.

Суддя чинить суд згідно із законом, тобто висловлює обов'язкову для інших людей думку щодо цього правопорушення.

Права Правила гарантується таємниця ставитися одне до одного чемно і з повагою листування бути захищеними переходити дорогу у дозволених місцях від насильства не запізнюватися до школи вільно висловлювати свої думки бути чесними брати участь і розсудливими у вирішенні дотримуватися важливих питань дистанції у черзі отримувати якісні забороняється освіту і медицину нецензурна лайка

Як у дітей з'явились права

У різних країнах встановлено певну вікову межу, переступивши яку, людина починає доросле життя. Дорослі можуть одружуватися, розпоряджатися власним майном, вільно подорожувати, здійснювати фінансові операції, тобто повного мірою користуватися своїми правами. До цього віку дитині притаманні певні фізичні та психологічні особливості, які відрізняють її від світу дорослих, а саме: фізична беззахисність, безпорадність, залежність від рішень батьків, інших дорослих тощо.

До кінця XIX століття права дитини не були захищені юридично. Не існувало організацій, які б опікувалися захистом прав дитини.

Чим дорослий відрізняється від дитини: порівняння фізичних даних, поведінки, психіки, знань, досвіду життя, міри свободи, відповідальності, самостійності, соціальних навичок. Як визначити межу між дитинством і дорослим життям?

У 1989 році Організація Об'єднаних Націй (ООН) прийняла Конвенцію про права дитини. Цей документ містить 54 статті, в яких детально розписано всі права дітей. Текст Конвенції зайняв би 40 сторінок цього підручника.

Конвенція сповістила світові, що кожна дитина, хоч би в якій країні вона народилася, якої національності була, має невід'ємне право на піклування і захист, навчання і розвиток своїх здібностей, тобто на щасливе дитинство. Україна також приєдналася до цієї Конвенції.

ЩО ТАКЕ ОБОВ'ЯЗКИ

Норми суспільного життя передбачають не лише права, а й обов'язки. Обов'язок — це зобов'язання людини перед собою, іншими людьми, державою. Дотримання взятих на себе зобов'язань і спільно прийнятих правил полегшує взаємодію у суспільстві й робить усіх щасливішими.

МОРАЛЬНІ НОРМИ

Життя людей упорядковується не тільки за офіційно затвердженими законами, а й за іншими— неписаними. Їх ще називають нормами моралі або моральними заповідями.

Змалку вас учили говорити правду, не кривдити інших. Це були ваші перші моральні уроки. Дорослішаючи, людина опановує їх глибше й повніше. «Шануй батька і матір. Не вбивай. Не бери чужого. Не зраджуй друзів. Стався до інших так, як ти хочеш, щоб вони ставилися до тебе» — цих та інших моральних заповідей дотримувалися ще наші далекі предки.

Ці моральні норми мають усі народи світу. Це означає, що ці норми справді важливі, їхня цінність доведена історією людства. Тих, хто керується моральними заповідями, вважають порядними (тобто нездатними на погані, нечесні вчинки) людьми. А порушення цих заповідей називають аморальними вчинками й засуджують.

Обговоріть, у якій ситуації є порушення моральної норми і якої саме?

ПРАВО	МОРАЛЬ
Існує тільки в соціально-неоднорідному суспільстві	Існує як в державному, так і у додержавному суспільстві
Регулює тільки найважливіші суспільні відносини	Регулює і ті відносини, які не регулюються правом
Має, як правило, писаний характер втілюючись у формі офіційного документу	Існує, в основному, в усній формі, а у випадку письмового закріплення не має документальної форми
Розповсюджується на громадян держави і осіб, що знаходяться на її території	Розповсюджується на все населення або на певну соціальну групу
Має обов'язковий до виконання характер	Виконується лише у випадках авторитетності норми для суб'єктів
Реалізується за допомогою спеціальних органів держави	Гарантується суспільством у цілому, а не окремими його структурами
За поруше <mark>ння нор</mark> м права настає юридична відповідальність	За порушення норм моралі застосовуються тільки засоби суспільного впливу
Приймається в рамках спеціальної процедури	Закріплюється у суспільстві у довільному порядку

До яких норм(правило,право,обов'язок,моральні норми) належать такі ситуації:

- а) перехід вулиці у недозволеному місті
- б) кожен громадяни повинен сплачувати податки
- в) любити ближнього свого
- г) поступатися дорослим місцем у транспорті
  - д) носити брудне взуття

МОЗАЇКА ЗАВДАНЬ ДО ТЕМИ

1. Назвіть приклади правил класу (1), футбольних правил (2) і правил дорожнього руху (3).

- А) говорити по черзі
- Б) переходити дорогу на зелений сигнал світлофора

2. Визначте, які твердження є правами, а які — обов'язками.

- В) матч проводиться за участю двох команд
- Г) підтримувати чистоту на робочому місці

Г) пішоходи повинні рухатися тротуарами

- Д) один гравець із команди воротар
- Усі діти мають дбати про своє здоров'я.
- Усі діти мають вчитися.
- Усі діти мають право на вільне спілкування.
- Усі діти мають право на повноцінне харчування.
- Усі діти мають право на ім'я і громадянство.

- 3. Розкажіть про найзаплутаніший момент цього уроку.
- 4. Оцініть свої досягнення.

Я можу розказати, для чого потрібні правила. 🏠 🛣 🛣

Я знаю різницю між поняттями «правило», «право», «права».

Я можу назвати деякі права дітей. 💢 💢 💢